

Η Ευτυχία
Εζρά βρέθηκε
από τα
Ιωάννινα στο
Αουσβιτς

ARTEMIS ALKALAH

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

«ΔΕΝ ΕΧΑΣΑΝ ΣΤΙΓΜΗ ΑΠΟ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΖΩΗ ΤΟΥΣ»

Η ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ ΑΡΤΕΜΙΣ ΑΛΚΑΛΑΗ ΜΙΛΑΕΙ ΓΙΑ ΤΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ, ΟΠΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 8 ΧΡΟΝΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΖΕΙ ΤΟΥΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΖΩΝΤΕΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΤΟΥΣ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟ ΑΟΥΣΒΙΤΣ Ή ΤΟ ΜΠΕΡΓΚΕΝ-ΜΠΕΛΖΕΝ

ΤΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΑΣ ΜΑΡΙΝΟΥ

εννήθηκα κι εγώ στην Ελλάδα, από εβραϊκή οικογένεια. Ενωθα ότι είχα χρέος απέναντί της αλλά και

στην ελληνική εβραϊκή κοινότητα που έχασε πολλούς ανθρώπους της στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ανάμεσά τους κι ο παππούς μου. Χωρίς να το πολυκαταλαβαίνω, αυτή η αίσθηση με ώθησε να διαχειριστώ το τραύμα και τη μνήμη». Η εικαστικός Αρτεμής Αλκαλάη από το 2012 μέχρι σήμερα φωτογραφίζει πορτρέτα Εβραίων που γεννήθηκαν στην Ελλάδα, εκτοπίστηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και επέζησαν. Στο πλαίσιο της ενότητας «Σπίτι: μια περιπλάνηση» έχει τραβήξει συνολικά 67 πορτρέτα. Οι 47 είχαν εκτοπιστεί στο Αουσβιτς και οι άλλοι 20 στο Μπέργκεν - Μπέλζεν. Είναι όλοι τους έλληνες Εβραίοι, «αφού αυτό είναι το κομμάτι που συμπίπτει με τη δική μου ταυτότητα», επισφραγίζει η Αλκαλάη. Μιλάει για ανθρώπους που βρέθηκαν κάποτε στην επίγεια κόλαση. Καταδικασμένοι σε θάνατο που κατάφεραν να δραπετεύσουν. Ενα βήμα πριν από τους θαλάμους αερίων, τα κρεματόρια και τα καταναγκαστικά έργα, επέστρεψαν στη ζωή και προσπάθησαν να ξαναπιάσουν το νήμα της ζωής τους – όχι χωρίς την «ενοχή του επιζήσαντος», όπως εντοπίζει η ιστοριογράφος.

Για τις ανάγκες των φωτογραφίσεων η Αλκαλάη ταξίδεψε όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό, φτάνοντας έως το Ισραήλ, την Ιταλία και το Βέλγιο, για να απαθανατίσει τους τελευταίους πλέον επιζώντες, από 87 έως 104 ετών. Όλοι τους στάθηκαν στον φακό ανέκφραστοι, καθώς δεν συνηθίζουν να επαναφέρουν στη συζήτηση την περιπέτεια μιας περιόδου που χάρισε τον χρόνο στα δύο. Στο φόντο πάντα ένα μικρό σπιτάκι, η καλλιτεχνική «σφραγίδα» της φωτογράφου. Οι πιο γενναίοι απ' αυτούς επέδειξαν τον αριθμό που τους χάραξαν στο χέρι οι ναζί όταν έφτασαν στο στρατόπεδο. Σήμερα μπορεί να κρύβεται ανάμεσα στις ρυτίδες του κορμιού τους, αλλά η πληγή αυτή που τους καθόρισε τη ζωή είναι ακόμα ανοικτή. «Οι περισσότεροι έχουν χάσει την οικογένειά τους, τους πάντες. Ήταν ένα ακραίο τραυματικό γεγονός για εκείνους. Είχαν μια αδυναμία έκφρασης και εξωτερικής ούλων όσα βίωσαν στα στρατόπεδα. Αρχισαν να μιλούν από τη δεκαετία του 1980 και μετά, κυρίως στα εγγόνια τους και όχι στα παιδιά τους. Οι περισσότεροι προσπάθησαν να επιβιώσουν και ρίχτηκαν με τα μούτρα στη ζωή. Εκαναν μεγάλες οικογένειες και δεν έχασαν στιγμή. Όταν έρχεσαι αντιμέτωπος με τον θάνατο, μετά δεν θέλεις να χάσεις ούτε στιγμή» τονίζει η εικαστικός.

Η ΔΙΑΣΩΣΗ. Αν και η αφορμή που τη φέρνει κοντά τους είναι η φωτογραφική εργασία, η ιστορία τους από το κολαστήριο δεν μπαίνει σε πρώτο πλάνο. «Τους συνα-

ντώ, τους φωτογραφίζω και καταγράφω σε βίντεο τις εμπειρίες τους. Όχι από το στρατόπεδο. Αλλά τη φωνή, το πρόσωπό τους. Τις εμπειρίες τους από τη ζωή πριν από το στρατόπεδο και μετά. Γιατί αυτά είναι πράγματα ευαίσθητα για τα οποία οι περισσότεροι δεν θέλουν να μιλάνε. Με ενδιαφέρει περισσότερο να διασώσω τη μορφή τους από το να μου περιγράψουν τι πέρασαν στο Αουσβιτς ή στο Μπέργκεν - Μπέλζεν» παραδέχεται η Αλκαλάη και συνεχίζει. «Μένω στην ιστορία της διάσωσής τους. Όταν τους ρώτησα πώς επέζησαν, μου απάντησαν "από τύχη", εξαιτίας της δύναμής τους ή ακόμα και του Θεού. Κάποιοι δεν ήξεραν καν πώς τα κατάφεραν. Το θέμα της διάσωσής τους με ενδιαφέρει πολύ γιατί, κόντρα σε όσα ακούγονται σήμερα, ο ρόλος τους στα στρατόπεδα δεν ήταν παθητικός. Εκεί, αυτά που τους κράτησαν ζωντανούς ήταν η σκέψη των παιδιών τους, των δικών τους, η πίστη στον Θεό, η αγάπη στην πατρίδα, η αγάπη για την ίδια τη ζωή. Αλλά και η ανάγκη να μιλήσουν γι' αυτά, να μην εξολοθρευτούν χωρίς ν' αφήσουν ίχνος. Ο μεγαλύτερος ηρωισμός που επέδειξαν ήταν που επέζησαν όλων αυτών».

Το φωτογραφικό πρότζεκτ ξεκίνησε το ταξίδι του στον κόσμο των εκθέσεων το 2014 με την παρουσίασή του στο Μουσείο Διασποράς του Τελ Αβίβ. Φέτος κορυφώνεται με τρεις διαδοχικές στάσεις. Στο Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος (ήδη από τις 22 Ιανουαρίου) με τη νέα περιοδική έκθεση

«Αυτά που τους κράτησαν ζωντανούς ήταν η σκέψη των παιδιών τους, των δικών τους, η πίστη στον Θεό, η αγάπη στην πατρίδα, η αγάπη για την ίδια τη ζωή»

«Σαν πρόκες καρφώνονται οι λέξεις» (από τον στίχο του Μανόλη Αναγνωστάκη) με 26 πορτρέτα επιζώντων Ελληνοεβραίων και 10 πορτρέτα Σεφαραδιτών που διασώθηκαν χάρη στις προσπάθειες του τότε πρεσβευτή της Ισπανίας στην Ελλάδα Σεμπασιάν ντε Ρομέρο Ραντιγκάλες. Αλλά και στο Ευρωπαϊκό Σχολείο των Βρυξελλών, όπου πάρα από τις φωτογραφίες η εικαστικός θα κάνει εργαστήρια με τους μαθητές. Το πιο σημαντικό βήμα, ωστόσο, είναι η συμμετοχή της Αλκαλάη στο «The Lonka Project», έναν φωτογραφικό φόρο τιμής στους τελευταίους επιζώντες του Ολοκαυτώματος από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Στο κτίριο του Οργανισμού στη Νέα Υόρκη, ανήμερα την 75η επέτειο απελευθέρωσης του Αουσβιτς, η εικαστικός μαζί με άλλους συναδέλφους της θα εκθέσει το πορτρέτο της Ευτυχίας Εζρά από τα Ιωάννινα.